

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ҲУЗУРИДАГИ ДАВЛАТ
ЗАХИРАЛАРИНИ БОШҚАРИШ ҚЎМИТАСИНING
ҚАРОРИ

613 **Биринчи гуруҳга этил спиртини етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартиби тўғрисидаги йўриқномани тасдиқлаш ҳақида**

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2013 йил 15 ноябрда рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 2524

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 9 мартдаги 113-сон қарори (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 йил, 10-сон, 118-модда) билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат захираларини бошқариш қўмитаси тўғрисидаги низомга мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат захираларини бошқариш қўмитаси **қарор қилади:**

1. Биринчи гуруҳга этил спиртини етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартиби тўғрисидаги йўриқнома иловага мувофиқ тасдиқлансин.

2. Мазкур қарор Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим ҳамда у расмий эълон қилинган кундан эътиборан кучга киради.

Раис

Ж. КАДИРОВ

Тошкент ш.,
2013 йил 24 октябрь,
19-сон

Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Махкамаси ҳузуридаги Давлат
захираларини бошқариш қўмитасининг
2013 йил 24 октябрдаги 19-сон қарорига
ИЛОВА

**Биринчи гуруҳга этил спиртини етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартиби тўғрисидаги
ЙЎРИҚНОМА**

I боб. Умумий қоидалар

1. Мазкур Йўриқнома биринчи гуруҳга этил спиртини (бундан буён матнда спирт деб юритилади) етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартибини белгилайди.

2. Мазкур Йўриқнома талаблари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Махкамаси ҳузуридаги Давлат захираларини бошқариш Қўмитаси (бундан буён матнда Қўмита деб юритилади) тизимидаги ташкилотлар ҳамда спиртни узоқ муддат масъул сақлашга қабул қиладиган бошқа ташкилотлар учун мажбурий ҳисобланади.

II боб. Умумий маълумотлар

3. Спирт оддий ҳолатда рангсиз енгил ҳаракатланувчи суюқлик бўлиб, ўзига хос ҳид ва куйдирувчи таъмга эга. Спирт кучли гигроскопик хусусиятга эга, сув билан ҳар қандай мутаносибликда яхши аралашади. Бунда аралашма ҳажми камаяди ва унинг ҳарорати ошади.

4. Спирт инсон учун хавфли, спирт парларининг ҳавода йўл қўйилиши мумкин бўлган максимал концентрацияси 1 г/м^3 . Спиртнинг ҳавода мавжудлиги унинг ҳаводаги концентрацияси $0,25 \text{ г/м}^3$ бўлганда сезилади.

5. Спирт парларининг алангаланиш ҳарорати $14 \text{ }^\circ\text{C}$ ни ташкил этади, ўз-ўзидан ўт олиш ҳарорати $410 \text{ }^\circ\text{C}$.

6. Босим $0,101 \text{ МПа}$ бўлганда спиртнинг қайнаш ҳарорати $78,35 \text{ }^\circ\text{C}$, музлаш ҳарорати — $117 \text{ }^\circ\text{C}$.

7. Спирт $20 \text{ }^\circ\text{C}$ ҳароратда $789,45 \text{ кг/м}^3$ зичликка эга. Спиртнинг сувдаги эритмаси сув ва спиртнинг зичликлари орасидаги зичликка эга. Сув-спирт эритмаларининг зичлиги улардаги спиртнинг концентрациясига боғлиқ. Ҳарорат 0°C дан 50°C гача бўлганда спиртнинг ҳажмий кенгайиш коэффициенти $0,001101$ га тенг.

8. Спирт очиқ идишларда сақланганда парланади ва бир вақтнинг ўзида ҳаводаги сувни ўзига тортади, натижада унинг эритмадаги концентрацияси камаяди. Нормал шароитда, яъни ҳарорат $0 \text{ }^\circ\text{C}$ ва босим $0,101 \text{ МПа}$ (760 мм симоб устунни — 1 кгс/см^2) бўлганда, спирт парларининг зичлиги $2,043 \text{ кг/м}^3$ ни ташкил қилади. Ҳаво билан таққослаганда спиртнинг нисбий зичлиги $1,580$ ни таш-

кил қилиши сабабли спирт парлари қудуқ ва насос ўрнатилган хоналарнинг пастки қисмида йиғилиши мумкин.

9. Спирт парларининг эгилувчанлиги сув парларининг худди шундай ҳароратдаги эгилувчанлигидан 2-2,5 баробар юқори. Спирт парларининг юқори даражадаги эгилувчанлиги сабабли спирт буғланади ва тез учиб кетади.

10. Концентрацияси 96,4 фоиз бўлган сув-спирт эритмаси устидаги ҳаво спирт парлари билан тўла тўйинган ҳолатда қуйидаги ҳароратларда ҳавода спирт миқдори қуйидагича бўлади:

-10 °С	—	15 г/м ³
0 °С	—	30 г/м ³
+10 °С	—	52 г/м ³
+20 °С	—	92 г/м ³
+30 °С	—	160 г/м ³

11. Спирт заҳарли микроқўшимчалардан тозаланганлик даражасига кўра қуйидаги навларга бўлинади: биринчи нав, «Олий тозаланган», «Экстра» ва «Люкс».

12. Спиртни ўлчаш бирлиги сифатида ҳарорати 20 °С бўлган сувсиз спирт декалитри (дал) қабул қилинади (бундан буён матнда сувсиз спирт ҳажми «дал»да, сув-спирт эритмаси ҳажми «дкл»да кўрсатилади).

13. Сув-спирт эритмасидаги сувсиз спиртнинг миқдори эритма ҳажми-ни унинг амалдаги ҳарорати ва концентрациясига мос кўпайтирувчига кўпайтириш орқали аниқланади.

14. Спирт ҳисоби сувсиз спирт декалитрларида (дал) юздан бир улугча аниқликда юритилади.

III боб. Етказиб бериш

15. Спиртни етказиб бериш шартнома асосида, конун ҳужжатлари ҳамда мазкур Йўриқномага мувофиқ амалга оширилади.

16. Узоқ муддат сақлашга етказиб бериладиган спирт юқори сифатли, норматив ҳужжатларга мувофиқ узоқ муддат сақлашга яроқли бўлиши лозим.

17. Узоқ муддат сақлашга етказиб бериладиган спиртда яширин камчиликлар аниқланганда, етказиб берувчи ташкилот етказиб бериш ва кўрсатилган камчиликларнинг аниқланган вақтидан қатъи назар, шартномага мувофиқ жавобгар бўлади.

18. Биринчи гуруҳга қуйидаги тозаланган спирт навларидан бири етказиб берилади: «Олий тозаланган», «Экстра» ва «Люкс».

IV боб. Спиртни сақлаш участкаларига қўйиладиган талаблар

19. Спирт махсус жиҳозланган спиртни сақлаш участкаларига (бундан буён матнда сақлаш участкалари деб юритилади) жойлаштирилади, улар

таркибига резервуарлар парки, насос бўлинмаси, мерниклар бўлими, тўкиб олиш-қуйиб бериш эстакадаси ва технологик маҳсулот қувурлари киради.

Эстакададан насосларгача, мерниклардан насослар ва эстакадагача бўлган маҳсулот қувурлари маҳсулотдан ўз оқими билан бўшаши лозим.

20. Сақлаш участкаларининг ускуналари спиртни қабул қилиш ва бериб юбориш бўйича барча амаллар ўз вақтида бажарилишини, маҳсулотнинг сифат ва миқдор жиҳатдан сақланишини, кўчириш ва сақлаш вақтида нормадан ортиқ йўқотишларга йўл қўйилмаслигини таъминлаши лозим.

Сақлаш участкаларида спиртни қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш вақтидаги йўқотишларнинг олдини олиш бўйича мазкур Йўриқноманинг 1-иловасида келтирилган чора-тадбирларга амал қилиниши керак.

21. Спиртни қабул қилиш ва бериб юборишда қўлланиладиган ўлчаш воситалари «Ўзстандарт» агентлиги томонидан тасдиқланган номенклатурага мувофиқ белгиланган муддатда метрология текширувидан ўтказилиши, қиёсланиши лозим.

22. Спирт қўйиладиган резервуарлар таъмирланган, олдин сақланган спирт қолдиқлари ва коррозия маҳсулларида тозаланган бўлиши лозим. Резервуар қуйишга тайёрланаётган вақтда асосий эътибор ички тутиб турувчи конструкциялар, ички деворларнинг юзаси, пайвандлаш чоклари, нафас олиш ва эҳтиёт клапанлари, хлопшулар, томнинг герметик бутлиги, задвижкалар созлигига қаратилади. Таъмирланган ва қуйишга тайёрланган резервуарлар қопқоқлари ёпиқ ҳолда бўлиши лозим.

Спиртни қуйишдан 1-2 кун олдин кириш туйнугининг қопқоғи очилади ва яна бир марта резервуарнинг техник ва санитар ҳолати текширилади.

23. Резервуарларнинг спиртни узоқ муддат сақлаш учун тайёрлиги мазкур Йўриқноманинг 2-иловасига мувофиқ Резервуарнинг спиртни қабул қилишга тайёрлиги тўғрисидаги далолатнома (Z-58-сон шакл) билан расмийлаштирилади.

Спиртни катта миқдорда қабул қилиш ва бериб юборишда сақлаш участкаларининг барча ускуналари — насослар, эстакада, мерниклар бўлими, қувурларнинг техник ва санитар ҳолати комиссия тартибида текширувдан ўтказилади. Текширув натижалари эркин шаклдаги далолатнома билан расмийлаштирилади.

24. Резервуарлар парки коммуникациялари, насос бўлинмалари, мерниклар бўлими ва эстакада учун технологик чизма тузилади ва унда резервуарлар, насослар, мерниклар, қуйиш тиргаклари, пастки тўкиш ускуналари, маҳсулот қувурлари ва очиш-ёпиш арматуралари рақамланади.

Ҳар бир таркибий қисмга технологик чизмага мувофиқ мойбўёқ билан тартиб рақами қўйилади. Резервуарларга баландлиги 50 см бўлган тартиб рақами икки жойда — қуйиш-тўкиш патрубкиси тепасида ва транспорт воситаси учун йўлак томонида қўйилади.

Технологик чизма ташкилотнинг бош муҳандиси томонидан тасдиқланади ва насослар бўлинмаси ҳамда сақлаш участкаси хоналарига осилади.

25. Резервуарларни ишлатиш жараёнида уларнинг газли ҳажмидаги босим

ва вакуум лойиҳавий кўрсаткичлардан ошмаслиги лозим. Резервуар томида ўрнатилган нафас олиш ва эҳтиёт клапанлари лойиҳага мос ва техник соз ҳолда бўлиши лозим.

Резервуарларнинг герметик бутлигини назорат қилиш учун уларнинг пастки қисмида мановакуумметрлар ўрнатилади.

26. Резервуарлар парки, насослар бўлинмаси, мерниклар бўлими, эстакададаги барча задвижкалар, вентеллар, жўмраклар ёпик ҳолда ва пломбаланган бўлиши лозим. Резервуарлардаги барча туйнуклар қопқоқлари ҳам пломбаланган бўлиши керак. Резервуарлар паркидаги кириш ва ёруғлик туйнуқларининг ҳамда компенсаторларнинг фланец бирикмаларига тунукадан ёки брезентли матодан қилинган филофлар кийдирилган ва улар пломбаланган бўлиши лозим.

27. Ишга туширишдан олдин ёки капитал таъмирлашдан сўнг, ҳар бир резервуар учун аккредитация қилинган метрология ташкилоти томонидан қўйилиш сатҳининг баландлиги асосида резервуардаги маҳсулот ҳажмини аниқлаш имконини берувчи, ўлчаш оралиғи 1 см бўлган калибровка жадваллари тузилади. Маҳсулот қувурларига, вакуум идишлари ва мерникларга алоҳида калибровка жадваллари тузилади. Маҳсулот ҳажмини (сатҳини) ўлчаш учун резервуарнинг утор бурчаги баландлигида ўлчов туйнуғи қаршисида 500 x 500 мм ўлчамли горизонтал майдонча бўлиши лозим.

Резервуарда спиртни сақлаш жараёнида унинг йўл қўйилиши мумкин бўлган йўқотишларини ҳисоблаш учун калибровка вақтида спиртнинг парланиш юзаси (ойнаси) квадрат метрларда аниқланади.

28. Резервуарни калибровка қилиш вақтида унинг бўйлама трафарети, яъни резервуар остидаги майдончадан ўлчаш туйнуғининг юқори қисмигача бўлган вертикал масофа ва спиртни максимал қўйиш баландлиги аниқланади.

Бўйлама трафарет кўрсаткичлари ва спиртни максимал қўйиш баландлиги мойбўёқ билан гидравлик клапан корпусига ёзилади.

29. Ёз мавсумида спиртнинг ҳажмий кенгайишини инобатга олган ҳолда калибровка жадваллари асосида резервуарларни тўлдириш нормаси аниқланади. Тинч пўлатдан ясалган резервуар учун тўлдириш нормаси резервуар ҳажмининг ҳар бир кубометрига концентрацияси 96,2 фоиз бўлган «олий тозаланган» навли ректификатланган спиртнинг 93,5 дални, сейсмик ҳудудлар учун эса 89,4 дални ташкил қилади.

Масалан, калибровка жадвали бўйича резервуарнинг энг юқори сифими 3220 м³ ни ташкил қилади. Бунда уни тўлдириш нормаси қўйидагини ташкил қилади:

$$3220 \text{ м}^3 \times 93,5 \text{ дал} = 301070 \text{ дал.}$$

Ёзнинг энг юқори ҳароратида резервуар тубининг ташқи контури горизонтал ҳолатдан фарқ қилмаганда резервуарга спиртни қўйиш нормаси резервуар сифимининг 99,6 фоизидан ошмайди, кафолатли кам қўйиш баландлиги 5 см ни ташкил қилади.

30. Сақлаш участкаси худуди тўсиқларга эга бўлиши ва қўриқлаш сигнализацияси билан химояланиши лозим. Сақлаш участкасининг кириш дарвозалари, насослар бўлинмалари ва мерниклар бўлими эшиклари автоном датчиклар билан жиҳозланиши керак. Қўриқлаш сигнализацияси сақлаш участкасида ишлар амалга оширилмаётган вақтда ҳам ишлаб туриши лозим.

31. Насослар бўлинмаси ва мерниклар бўлими хоналарида хизмат кўрсатувчи ходимлар учун маиший хизмат кўрсатиш хоналарини ташкил қилиш тақиқланади. Иш вақтида сақлаш участкасига фақат моддий жавобгар шахслар ва хизмат кўрсатувчи ходимлар эркин кириши мумкин. Бошқа барча ходимлар сақлаш участкаси худудига ишларни амалга ошириш учун бир марталик рухсатномалар асосида киритилади.

Ишдан ташқари вақтда сақлаш участкаси худудига навбатчилик қиладиган ходимлар ташкилот раҳбарининг ёзма рухсати билан киритилади ва сақлаш участкасидан чиқиш вақтида қўриқлаш гуруҳи (қоровул) раҳбари томонидан кузатиб қўйилади.

32. Авария ҳолатларида фойдаланиш учун ҳар бир сақлаш участкасида энг катта ҳажмдаги битта захира резервуари қолдирилади. Спиртни захира резервуарига насос билан ўтказишдан олдин унинг кириш туйнуғи очилади, техник ва санитар ҳолати текширилади ва спиртни кўчириш тўғрисида далолатнома тузилади. Сақлаш участкасининг иш жараёнида захира резервуарлари даврий равишда ўзгартирилиши лозим.

33. Сақлаш участкасида юз бериши мумкин бўлган авария оқибатларини бартараф этиш учун зарур бўлган жиҳозлар, материаллар, эҳтиёт қисмлар, кўчма насослар, қувурлар, бочкалар ва бошқа идишларнинг тўлиқ рўйхати тузилади. Захирадаги ускуналар, қўлланишига қараб резервуарлар парки, насослар бўлинмаси ва тўкиб олиш-қуйиб бериш эстакадаси олдида сақланади. Авария учун захира ускуналар ҳар ойда текширилади ва мазкур Йўриқноманинг 3-иловасига мувофиқ Резервуарлар ва маҳсулот қувурларининг техник ҳолатини ҳисобга олиш журнаliga (Z-30-сон шакл) тегишли қайд киритилади. Авария вақтида ташкилот ходимларининг тезкорлик билан ҳаракат қилиш кўникмаларини ошириш учун ҳар чоракда машғулотлар ўтказилади.

34. Резервуарлар ускуналари доим соз ҳолатда бўлиши лозим. Ёгингарчилик сувларини олиб чиқадиган канализация қудуқлари беркитиш ускуналари — хлопושкалар билан жиҳозланади. Хлопושкаларнинг одатий ҳолати — ёпиқ ҳолат.

35. Сақлаш участкаси ходимлари ундаги қувурларнинг жойлашув чизмаларини, задвижкаларнинг жойлашувини ва вазифаларини билишлари керак. Сақлаш участкаси ходимлари авария ҳолатларида задвижкаларни хатосиз очиб-ёпишлари лозим.

36. Спиртни қабул қилиш ва бериб юбориш вақтида спирт ҳажмини аниқлаш мақсадида маҳсус хоналарда биринчи тоифали икки гуруҳ техник мерниклар ўрнатилади. Ҳароратни назорат қилиш ва мерникнинг спирт билан тўлишини кузатиш учун мерниклар маҳсус кузатиш ойналари билан жиҳозланади. Ҳарорат ўлчагичи ушбу ойна ортида жойлаштирилади.

Мерникларга бўёқ билан тартиб рақами қўйилади. Бу рақамлар технологик чизмаларда ҳам кўрсатилади. Мерниклар даврий равишда аккредитация қилинган метрология ташкилоти томонидан текширилади.

V боб. Транспортда ташиш

37. Спиртни ташиш темир йўл цистерналари ёки автоцистерналарда юк ташиш қоидаларига мувофиқ амалга оширилади.

38. Спирт, «спирт» трафарети мавжуд бўлган темир йўл цистерналарида ҳамда янги ёки аввал ишлатилган, ювилган ва буғланган, тоза, бегона ҳидлар бўлмаган цистерналарда ташилади.

39. Спирт қўйиладиган цистерналар синчиклаб текширилиши лозим. Цистерналарни текшириш жараёнида асосий эътибор цистернанинг бутунлигига, қозони ва қалпоғи тозалигига, қалпоқ тўйнугининг қопқоғи зич ёпилишига, қопқоқ тагига қўйиладиган резина таглик мавжудлигига, қулфларни осий ва пломбалаш мосламаларининг бутунлигига қаратилиши лозим.

Етказиб берувчи ташкилот спиртни тозаланмаган цистерналарга юклаб жўнатиш оқибатида спиртнинг айниши ва сифати ёмонлашиши учун қабул қилувчи ташкилот олдида шартномага мувофиқ жавобгар бўлади.

40. Цистерна қалпоғининг ички юзасида спиртни қўйиш баландлиги чизиги кўрсатилган бўлиши шарт.

Спирт цистернага қўйиш баландлиги чизигигача қўйилади. Спиртни белгиланган баландликдан юқори ёки паст қўйилиши фақат 5 см гача бўлиши мумкин. Ёзги мавсумда спиртнинг ҳарорат таъсирида кенгайишини инобатга олган ҳолда унинг цистернага қўйилиш баландлиги белгиланган баландликдан 10 — 15 см кам бўлиши мумкин.

41. Ҳар бир спирт қўйилган цистернага Биринчи гуруҳ моддий бойликларини масъул сақловчи ташкилотларда ҳужжатларни расмийлаштириш ва ҳисобни ташкил қилиш тартиби тўғрисидаги йўриқноманинг (рўйхат рақами 2481, 2013 йил 22 июль) (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2013 й., 30-сон, 393-модда) 7-иловасига мувофиқ Спиртни юклаб жўнатиш ва қабул қилиш тўғрисидаги далолатнома (Z-6-сон шакл) расмийлаштирилади. Ушбу далолатномага мувофиқлик сертификати ва гигиена сертификати илова қилинади.

Қабул қилувчи ташкилот далолатноманинг тегишли қисмларини тўлдиргандан сўнг унинг бир нусхасини етказиб берувчи ташкилотга қайтаради.

VI боб. Қабул қилиш

42. Спиртни миқдори ва сифати бўйича қабул қилиш моддий жавобгар шахслар ва транспорт ташкилотининг вакили иштирокида амалга оширилади. Спиртни қабул қилиш ва бериб юборишда сақлаш участкаси бошлиғи томонидан мазкур йўриқноманинг 4-иловасига мувофиқ Цистерналар турига мувофиқ уларга (улардан) спиртни қўйиш (тўкиб олиш) ҳисоби тузилади.

43. Цистерналар очилишидан олдин транспорт ташкилоти вакилидан юкка илова қилинган ҳужжатлар, шу жумладан, темир йўл юк хати ёки товар транспорт юк хати, қулфлар калитлари, Спиртни юклаб жўнатиш ва қабул қилиш тўғрисидаги далолатнома (Z-6-сон шакл), мувофиқлик сертификати, гигиена сертификати қабул қилиб олинади.

Цистерналарнинг тури ва рақамлари юк хатларида кўрсатилган маълумотлар билан солиштирилади. Цистерналарнинг техник ҳолати, қулфларнинг мавжудлиги ва бутлиги, етказиб берувчи ташкилотнинг пломбалари ва уларга туширилган изларнинг ҳолати текширилади.

44. Цистерна, қулфлар, пломбаларнинг бутунлиги аниқлангандан сўнг қопқоқли тўйнуқ очилади, махсус стандарт ўлчаш чизғичи билан спиртнинг цистернага кам қўйилганлик баландлиги ўлчанади, норматив ҳужжатларга мувофиқ спиртнинг умумлашган намунаси олинади. Ҳароратни аниқлаш ҳар бир нуқтали намунада амалга оширилади. Ҳар бир намунадаги алоҳида ўлчашларнинг ўртача ҳарорати ҳисобга олинади.

45. Спиртни тўкиб олиш бошланишидан олдин цистерналар икки томонидан тормоз бошмоғи билан маҳкамлаб қўйилади.

Спирт цистернадан юқори ва пастки тўкиш қурилмаларини қўллаш орқали тўкиб олинади. Бунда асосий эътибор цистернанинг пастки қисмидаги асбоблар уланишининг герметиклиги ва ишончилигига қаратилади. Пастки тўкиш қурилмаси яроқсиз бўлган ёки цистернада пастки тўкиш қурилмаси ўрнатилмаган ҳолатларда юқоридан тўкиб олиш қурилмасидан фойдаланилади. Цистернадан насос воситасида олинган спиртдан қолган қисми қўлда олинади.

46. Спирт носоз цистернада, цистернанинг тўйнуқ қопқоғидаги ёки пастки тўкиш қурилмасидаги пломбалар ва қулфлар бузилган ҳолатда келган бўлса, темир йўл станцияси бошлиғи (унинг ўринбосари), етказиб берувчи ва қабул қилувчи ташкилотлар вакиллари билан иборат комиссия томонидан қабул қилиб олинади.

47. Спирт камомати аниқланган тақдирда цистернанинг кам қўйилганлик баландлиги, цистерна қалпоғининг баландлиги, цистернадаги спиртнинг концентрацияси ва ҳарорати кўрсатилган далолатномаси тузилади. Спирт қалпоқсиз цистерналарда етказиб берилганда, спиртни мерниклардан ўтказиш орқали аниқланган миқдори олинади.

Далолатномага Биринчи гуруҳ моддий бойликларини масъул сақловчи ташкилотларда ҳужжатларни расмийлаштириш ва ҳисобни ташкил қилиш тартиби тўғрисидаги йўриқноманинг (рўйхат рақами 2481, 2013 йил 22 июль) 1-иловасида келтирилган Цистернада ташишда спирт сақланишининг ҳисоби (Z-1-сон шакл), қалпоқсиз цистерналар учун эса қўшимча равишда мазкур Йўриқноманинг 5-иловасига мувофиқ Спирт ўлчовининг ҳисоби журналдан (Z-59-сон шакл) кўчирма илова қилинади.

48. Норматив ҳужжатлар талабларига мувофиқ лаборатория ходими спирт сифатини органолептик текширувдан ўтказди, унинг концентрациясини аниқлайди ва спиртни цистернадан тўкиб олишга кўрсатма беради.

Сақлаш участкасининг ишчи журналида сана, цистерна ва юк хати рақамлари, маҳсулот номи, қўйиладиган резервуар рақами, ходим лавозими ва имзоси қайд этилади. Норматив ҳужжатлар бўйича спиртнинг қолган сифат кўрсаткичлари лаборатория томонидан цистерналардан олинган намуналарни текшириш йўли билан аниқланади.

49. Етказиб берилган спирт ҳажмини декалитрларда (дкл) аниқлаш спиртни мерниклардан ўтказиш йўли билан амалга оширилади. Мерникларни спирт билан тўлдириш тартиби ҳар бир цистернанинг туридан келиб чиқиб тузилган ҳисобга мувофиқ амалга оширилади.

50. Спиртни қабул қилишда мерникларни бутун ҳажми бўйича тўлдириш шарт. Спиртни тўлиқ тўлмаган мерник орқали қабул қилишга фақат жараённинг охирида йўл қўйилади (цистерналар ва қувурларни тозалашда). Спиртни мерниклардан ўтказиш жараёнида ҳар бир тўлдирилган мерникдаги ҳарорат 0,1 °С даражагача аниқликда ўлчанади. Ҳарорат ўлчагичи кўрсаткичларини аниқ белгилаш учун катталаштирувчи ойнадан фойдаланилади.

Ҳар бир мерникдаги спиртнинг ҳажми ва ҳарорати Спирт ўлчовининг ҳисоби журналига (Z-59-сон шакл) қайд қилинади.

51. Эстакададан насосларгача ва насослардан мерниклар гуруҳларигача бўлган қувурларда қолган спирт миқдори тозалаш мерникига қўйилиб, Спирт ўлчовининг ҳисоби журналига (Z-59-сон шакл) қайд қилинади.

52. Цистернадан тўкиб олинган барча спирт мерниклар орқали ўтказилгандан кейин қабул қилинган жами спирт миқдори (декалитрда) ҳамда спиртнинг ўртача ҳарорати ҳисоблаб чиқилади.

Масалан, 1-ўлчаш — спирт ҳажми 250 дал, ҳарорати (15 °С), 2-ўлчаш — спирт ҳажми 75 дал, ҳарорати (17 °С).

Бунда, мерниклардаги спиртнинг ўртача ҳарорати қуйидагича бўлади:

$$T = \frac{(15 \times 250) + (17 \times 75)}{325} = 15,4 \text{ } ^\circ\text{C}$$

53. Мерникдаги спиртнинг ҳарорати 20 °С дан фарқли бўлса, ундаги спирт ҳажмини аниқлашда мазкур Йўриқноманинг 6-иловасида келтирилган жадвалга мувофиқ мерник материалининг ҳажмий кенгайишига мос тузатиш киритилади.

54. Спиртнинг концентрацияси ва ўртача ҳарорати асосида сувсиз спиртнинг ҳажми (дал) аниқланади ҳамда Спирт ўлчовининг ҳисоби журналига (Z-59-сон шакл) қайд қилинади. Спиртнинг концентрацияси ва ўртача ҳарорати асосида сувсиз спирт миқдорини аниқлаш бўйича мисол мазкур Йўриқноманинг 7-иловасида келтирилган.

Ҳар бир қабул қилинган цистерна бўйича қабул қилувчи ташкилот етказиб берувчи ташкилот томонидан тўлдириб юборилган Спиртни юклаб жўнатиш ва қабул қилиш тўғрисидаги далолатноманинг (Z-6-сон шакл) те-

гишли барча бандларини тўлдиради. Далолатномага тузатиш ва ўзгартиришлар киритишга йўл қўйилмайди.

Спиртни қабул қилишда қатнашган шахслар томонидан тўлдирилган ва имзоланган далолатнома бухгалтерияга тақдим этилиб, пухта текширилгач, ташкилот раҳбари ва бош ҳисобчиси томонидан имзоланиб, муҳр босилади.

Қабул қилувчи ташкилот далолатноманинг (Z-6-сон шакл) бир нусхасини етказиб берувчи ташкилотга юборади. Далолатноманинг иккинчи нусхаси қабул қилувчи ташкилотда қолади ва спиртни ташкилотга кирим қилиш учун асос бўлади.

55. Спиртнинг нормадан ортиқ камомади бўйича қабул қилувчи ташкилот томонидан транспорт ташкилотига ва етказиб берувчи ташкилотга талабнома билдирилади. Бунда, Спиртни юклаб жўнатиш ва қабул қилиш тўғрисидаги далолатнома (Z-6-сон шакл) спирт қабул қилингандан сўнг талабномага илова қилинган ҳолда 5 кун муддат ичида етказиб берувчи ташкилотга юборилади. Талабнома қондирилмагунга қадар қабул қилувчи ташкилот цистерналардан ечиб олинган етказиб берувчи ташкилотнинг пломбаларини сақлаши шарт.

56. Цистерналар Спиртни юклаб жўнатиш ва қабул қилиш тўғрисидаги далолатномасиз (Z-6-сон шакл) етиб келган тақдирда мувофиқлик сертификати ва гигиена сертификати мавжуд бўлса, қабул қилувчи ташкилот дастлабки далолатномани расмийлаштириш орқали спиртни қабул қилади. Спиртни қабул қилишни якуний расмийлаштириш етказиб берувчи ташкилотдан Спиртни юклаб жўнатиш ва қабул қилиш тўғрисидаги далолатнома (Z-6-сон шакл) олингандан сўнг амалга оширилади.

57. Спиртни мерниклардан резервуарга қўйиш Қўмита тизимига кирувчи ташкилотлар учун Қўмита томонидан, бошқа ташкилотлар учун юқори турувчи ташкилот томонидан тасдиқланган технологик хариталарга мувофиқ амалга оширилади. Ҳар бир қабул қилиш ёки бериб юбориш операцияси учун технологик харитада спиртнинг эстакададан маълум бир резервуаргача ҳаракатланиш йўли, қувурлар ва улардаги задвижкалар рақамлари, спиртнинг мерник бўлимига кириш ва чиқиш йўлларидаги задвижкалар рақамлари кўрсатилади.

Ишчи журналга қўйидагилар ёзиб қўйилиши лозим: операция номи ва санаси, резервуарлар, қувурлар, задвижкалар рақамлари, сақлаш участкаси бошлиғи (унинг ўринбосари) ва задвижкаларни очган ёки ёпган ходимнинг имзолари. Ишчи журнали насослар бўлинмасида сақланади.

58. Резервуарлар калибровка жадвалида кўрсатилган энг юқори сатҳгача тўлдирилади. Бир резервуарни тўлдириш тугатилмасдан бошқасини тўлдиришга ўтиш қатъиян ман этилади.

59. Моддий жавобгар шахслар маҳсулотнинг резервуардан цистернагача бўлган ҳаракатланиш йўлидаги задвижкалар ҳолатини шахсан текшириши шарт.

60. Тўкиб олиш-қўйиб бериш операцияларида ифлосланишлардан, атмосфера ёғинларидан ҳимоялаш ва спиртнинг буғланишдан йўқотилишини ка-

майтириш мақсадида цистерна оғзи брезент ғилоф билан беркитилади. Ишлар бажарилмаган вақтда тўкиб олиш-қуйиб бериш шлангларининг ва пастки тўкиш қурилмаларининг учлари ғилофлар билан ёпилиши лозим.

61. Сақлаш участкасидаги спиртнинг ҳисоб-китоби моддий жавобгар шахслар томонидан мазкур Йўриқноманинг 8-иловасига мувофиқ Маҳсулотлар мавжудлиги, ҳаракати ва ўлчовлари китобида (Z-25-сон шакл) сувсиз спирт декалитрларида юритилади. Китобда ҳар бир резервуарга шахсий ҳисобварақ очилади. Мазкур китобга спиртни қабул қилиш ва бериб юбориш жараёнларида иш куни бошида ва охирида резервуардаги спиртнинг сатҳи тўғрисидаги маълумотлар ҳам киритилади. Қўшимча равишда ҳароратни ўлчаш ва қайд қилиш резервуарга спиртнинг қуйилиш баландлигини ўлчаш натижасида тафовут аниқланганда амалга оширилади.

62. Қуйиш тугагандан сўнг ўн кун ичида резервуардан намуна олгичлар ёрдамида 5 та намуна олинади (юқори ва пастки қатламлардан биттадан ва ўрта қатламдан учта), барча намуналар челақка тўкилади, аралаштирилади ва лаборатория синовлари учун ушбу спирт билан чайилган ҳажми 0,5 литр шиша идишга қуйилади. Спирт ҳарорати намуна олгичларида 0,1 °С аниқликда ўлчанади.

Лабораторияда спиртнинг концентрацияси ва норматив ҳужжатларда белгиланган сифат кўрсаткичлари аниқланади ҳамда натижалари лаборатория журналида қайд этилади.

63. Резервуарга спирт қуйилганидан сўнг ундаги спирт миқдори спиртнинг қуйилиш баландлиги, ҳарорати ва концентрацияси, сувсиз спирт миқдорини аниқловчи кўпайтирувчи асосида аниқланади.

Резервуарда мавжуд спирт миқдорининг ҳисоби Биринчи гуруҳ моддий бойликларини масъул сақловчи ташкилотларда ҳужжатларни расмийлаштириш ва ҳисобни ташкил қилиш тартиби тўғрисидаги йўриқноманинг (рўйхат рақами 2481, 2013 йил 22 июль) 28-иловасида келтирилган Ўлчаш натижаларига кўра резервуарлардаги мавжуд спиртнинг ҳисоби (Z-26-сон шакл) асосида амалга оширилади.

Резервуарга спирт қуйилганидан сўнг ундаги спирт миқдорини аниқлаш бўйича мисол мазкур Йўриқноманинг 9-иловасида келтирилган.

64. Резервуардаги спирт миқдорини аниқлашда резервуарнинг таги но-текислиги ва корпуси қиялигидан келиб чиқиб, спиртнинг ўлчовлар орқали ҳисобланган миқдорига тузатиш киритилади. Ушбу тузатиш сифатида спиртни мерниклардан ўтказиш натижасида олинган ва резервуардаги ўлчовлар натижасида ҳисобланган миқдор ўртасидаги фарқ олинади.

Масалан, ҳисоб маълумотларига кўра, резервуарга мерниклардан 320690 дал спирт қуйилган, резервуардаги ўлчовлар натижасида эса спиртнинг ҳажми 320097 дал эканлиги аниқланди. Бунда тузатиш қуйидагини ташкил қилади:

$$320690 - 320097 = 593 \text{ дал.}$$

65. Тузатиш киритилган резервуарнинг тўлдирилганлиги ҳисоби таш-

килот раҳбари томонидан тасдиқланади. Резервуардаги спиртнинг концентрацияси, тўлдирилиш нормаси ҳамда таги нотекислиги ва корпуси қиялигига тузатиш Маҳсулотлар мавжудлиги, ҳаракати ва ўлчовлари китобида (Z-25-сон шакл) ҳар бир резервуарнинг шахсий ҳисобварағида қайд этилади.

66. Резервуар тўлиб кетишининг олдини олиш мақсадида спиртнинг қуйилиш сатҳи баландлиги резервуарнинг белгиланган тўлдириш баландлигидан ошиб кетмаслигини диққат билан кузатиб туриш лозим.

67. Цистерна қопқоғини очишда, спиртнинг қуйилиш сатҳини ўлчашда, тўкиш-қуйиш шлангларини тўлдиришда маҳсулот буғидан заҳарланишнинг олдини олиш учун ишчилар шамолга орқа томонлари билан туришлари керак. Цистернани тозалаш мақсадида унинг ичига тушганда санитария ва техника хавфсизлиги талабларига амал қилиш лозим.

68. Цистернадан спиртни тўкиб олиш ва насослар тўхтатилганда пастки тўкиш ускуналари спирт қувурга оқиб ўтгандан сўнг ажратилади.

69. Спиртни қабул қилиш ва бериб юбориш операциялари тугатилгандан сўнг кун якунида тозалаш сифимларида ва мерникларда спирт қолдиғи мавжудлиги текширилади. Қолдиқ аниқланган тақдирда у насос ёрдамида резервуарга қуйилади. Барча задвижкаларга пломбалар осилади.

70. Насослар бўлинмасидан резервуарларгача бўлган қувур спирт билан тўлдирилган бўлиши лозим. Биринчи резервуар тўлдирилганда унинг ҳисобидан қувурга қуйилган спирт ҳажми чиқарилади. Ушбу спирт калибровка жадвали бўйича қувур ҳажми, ундаги спиртнинг ўртача ҳарорати ва биринчи резервуардаги спирт концентрациясини инобатга олган ҳолда Маҳсулотлар мавжудлиги, ҳаракати ва ўлчовлари китобида (Z-25-сон шакл) қувурларнинг шахсий ҳисобварағига кирим қилинади.

71. Яроқсиз деб топилган, биринчи гуруҳга қабул қилиб бўлмайдиган спиртга яроқсизга чиқариш далолатномаси тузилади. Бунда цистернадан спирт қуйиб олинмайди ва етказиб берувчи ташкилотга қайтариб юборилади.

VII боб. Спиртни сақлаш

72. Спиртни сақлашда унинг йўқотишларининг олдини олиш мақсадида мазкур Йўриқноманинг 1-иловасида келтирилган чора-тадбирларга амал қилинади.

73. Спиртнинг миқдорий сақланишини таъминлаш ва сақлашдаги табиий йўқотишларни камайтириш мақсадида резервуарлар, уларнинг ускуналари, қувурларнинг техник ҳолати устидан назорат амалга оширилади.

Бунда қуйидагиларга асосий эътибор қаратилади:

резервуарларнинг пайванд чоклари ҳолатига;

резервуар корпусининг тўкиш-қуйиб олиш патрубкालари, таги билан бирикиш жойлари ва компенсаторлар ҳолатига;

задвижкалар, фланецли бирикмалар, хлопущкаларни бошқариш штурвалларида сизиш мавжудлигига;

нафас олиш клапани ҳолати, клапан ликопчаларининг уяларга жипс

туриши, улар ҳаракатининг равонлиги, клапан ликопчаларининг уяларга музлаб ёпишиб қолмаслигига;

эхтиёт (гидравлик) клапанига суюқлик қуйилиш сатҳига;

резервуарнинг герметиклигига (мановакуумметр кўрсаткичлари бўйича назорат қилинади);

резервуар тагидан огоҳлантириш найчаси орқали спиртнинг сизиб кетиш жойлари мавжудлигига (спирт сизиб кетганда унинг миқдорини аниқлаш учун огоҳлантириш найчасини йиғувчи идиш билан жиҳозлашга);

кўприклар ҳолатига, резервуар чўкиши мавжудлигига;

задвижка, ўлчов ва кириш тўйнуқларида, фланецли бирикмаларда пломбалар мавжудлигига ва уларнинг бутлигига.

74. Сақлаш участкасини кўздан кечириш:

сақлаш участкаси бошлиғи (унинг ўринбосари) томонидан — сменада икки марта;

муҳандис-механик томонидан — ҳафтасига камида бир марта;

раҳбар ёки бош муҳандис томонидан — ойида камида икки марта ўтказилади.

75. Кундалик ва даврий текшириш натижалари, резервуардаги мановакуумметр кўрсаткичлари, шунингдек аниқланган носозликларни бартараф қилиш бўйича таклифлар Резервуарлар ва маҳсулот қувурларининг техник ҳолатини ҳисобга олиш журнаliga (Z-30-сон шакл) қайд этилади.

76. Қишки мавсумда ҳарорат кескин ўзгарган пайтда резервуарлар, қувурлар ва задвижкаларнинг техник ҳолати сутка давомида узлуксиз назорат қилинади. Сақлаш участкасини айланиб чиқиш тартиби ташкилот раҳбарияти томонидан белгиланади. Сақлаш участкасида айланиб чиқишларни қайд қилишнинг ишчи журнали юритилади ва унда сана, айланиб чиқиш бошланиши ва якунланиши вақти, ҳаво ҳарорати, айланиб чиқишда қатнашган ходимлар имзоси қайд этилади.

77. Ҳар йили баҳор мавсумида Қўмита тизимидаги ташкилотларда Қўмита вакиллари иштирокидаги комиссия томонидан сақлаш участкасида текшириш ўтказилади. Бунда резервуарлар герметиклигининг таъминланишига, нафас олиш клапанларининг созлигига, қувурлар ва задвижкаларнинг техник ҳолатига алоҳида эътибор қаратилади. Текшириш натижаси бўйича икки нусхада далолатнома тузилади ва унинг бир нусхаси Қўмитага юборилади.

78. Резервуарларда спирт мавжудлигини назорат қилиш мақсадида моддий жавобгар шахслар лаборатория ва бухгалтерия ходимлари иштирокида ҳар ойнинг биринчи санасида ва инвентаризация ўтказиш вақтида спиртнинг қуйилиш баландлигини, ҳароратини ва концентрациясини ўлчаш орқали ҳамда резервуар таги нотекислиги ва корпуси қиялигига тузатишни ҳисобга олган ҳолда ҳар бир резервуардаги спирт миқдорини аниқлайди.

Сақлаш жараёнида қувурлардаги спирт миқдори калибровка жадвали бўйича қувур ҳажми, спиртнинг биринчи резервуардаги ўртача ҳарорати ва концентрациясига асосан ҳисобланади. Бунда резервуардан насосгача бўлган қувур спирт билан тўлиқ тўлдирилган бўлиши лозим.

79. Резервуарга қуйилган, яъни ҳисобда турган спирт миқдори ҳамда

назорат текширувида аниқланган спирт миқдори солиштирилганда резервуарнинг таги нотекислиги ва корпуси қиялиги, қабул қилиш ва сақлашдаги табиий йўқотиш нормалари, ўлчашда йўл қўйиладиган хатоликлардан ($\pm 0,2$ фоиз) ортиқ бўлган тафовут аниқланган тақдирда резервуардаги спирт миқдори қайта ҳисобланиши, тафовут сабаблари аниқланиши ва бартараф этилиши лозим.

80. Табиий йўқотиш нормалари, ўлчашдаги йўл қўйиладиган хатоликлардан ($\pm 0,2$ фоиз) ошмайдиган назорат ўлчови ва инвентаризация вақтида аниқланган спирт камомати бухгалтерия ҳисобида қайд этилмайди.

Ортиқча ҳажми кириш қилиш ва табиий йўқотишларни ҳисобдан чиқариш спирт барча резервуарлар ва қувурлардан бериб юборилгандан сўнг амалга оширилади.

81. Мерникларда, тозалаш идишларида, эстакададан насослар бўлинмасига ва мерниклардан насослар бўлинмасига бўлган қувурларда спиртни сақлашга йўл қўйилмайди. Ҳар бир қабул қилиш ёки бериб юбориш операциясидан сўнг барча спирт юқорида кўрсатилган ускуналардан резервуарга қуйилиши лозим.

82. Сақлаш вақтида спиртни бир резервуардан бошқасига кўчириш қатъиян ман этилади. Ташкилот раҳбарига авария ҳолларида спиртни захира резервуарига кўчириш ҳуқуқи берилади ва бу ҳақда Резервуарлар ва маҳсулот қувурларининг техник ҳолатини ҳисобга олиш журнаliga (Z-30-сон шакл) тегишли қайд киритилади. Спиртни захира резервуарига қуйиш сабаблари тўғрисида бир сутка ичида Қўмитага хабар берилади.

Зарур бўлган ҳолларда спиртни бир резервуардан бошқасига кўчириш фақат Қўмита наряди асосида кўчириш нарядини тузиш ва ушбу операцияни Резервуарлар ва маҳсулот қувурларининг техник ҳолатини ҳисобга олиш журналида (Z-30-сон шакл) қайд этиш орқали амалга оширилади.

83. Спирт сифатини норматив ҳужжатларда назарда тутилган барча кўрсаткичлар бўйича текшириш йилда бир марта 1 июль ҳолатига, шунингдек бериб юборишдан олдин ва сифати ёмонлашиши аломатлари аниқланган ҳолларда амалга оширилади. Текшириш натижалари лаборатория журнаli ва инвентаризация ҳужжатларида қайд этилади. Спиртни сақлаш муддати 15 йил. Сақлаш муддати спиртнинг ишлаб чиқарилган вақтидан бошлаб ҳисобланади.

VIII боб. Спиртни бериб юбориш

84. Спиртни бериб юбориш Қўмита нарядларига мувофиқ, тўловлар амалга оширилгандан сўнг, биринчи навбатда спиртнинг сифати ва сақлаш муддатини инобатга олган ҳолда амалга оширилади.

85. Спиртни резервуарлардан бериб юборишдан 10 кун олдин резервуардан намуна олинади ва маҳсулот сифатининг органолептик ва физик-кимёвий кўрсаткичлари аниқланади. Спирт қуйишга мўлжалланган цистерналар синчковлик билан кўздан кечирилади.

86. Цистерналарга қўйиладиган спиртнинг миқдори уни мерниклардан ўтказиш йўли билан аниқланади. Цистернага спиртни қўйишдан аввал цистернанинг ҳажми, юк кўтариш кучи ва туридан келиб чиққан ҳолда мерникларни тўлдириш тартиби белгилаб олинади. Цистернага мерниклар орқали қўйилган сувсиз спиртнинг миқдори аниқланади.

87. Спиртни цистернага қўйиш жараёнида бир нафар моддий жавобгар шахс мерниклар бўлимида туради ҳамда мерникларни тўлдириш ва натижаларни қайд қилишни амалга оширади. Бир нафар моддий жавобгар шахс цистерна олдида туради ва уни тўлдириш жараёнини кузатиб туради. Бунда асосий эътибор спирт тошиб кетишининг олдини олиш ва спиртнинг ҳажми, ҳарорати ва концентрациясини тўғри аниқлашга қаратилади.

88. Спиртни бериб юбориш жараёнида лаборатория ходими иштирок этиши шарт. У цистерна қозони тозалигини текширишда, спирт намуналарини олишда, спирт концентрациясини, ҳароратини ва спиртнинг кам қўйилганлик баландлигини аниқлашда қатнашади ҳамда ушбу маълумотларни Юклар жўнатиш ва қабул қилиш тўғрисида далолатномага (Z-6-сон шакл) қайд этади ва ўз имзоси билан тасдиқлайди.

89. Цистернага спирт белгиланган сатҳгача қўйилгандан сўнг, транспорт ташкилоти вакили ёки қабул қилувчи ташкилот вакили иштирокида цистернадаги спирт ҳарорати ва концентрацияси аниқланади, низоли ҳолат учун намуна олинади ва махсус ўлчаш чизғичи билан спиртнинг кам қўйилганлик баландлиги аниқланади.

90. Спиртнинг кам қўйилганлик баландлиги фақат давлат текшируви тамғасига эга бўлган, 1 мм интервалли бўлинмалар туширилган махсус стандарт металл чизғич ёрдамида ўлчанади. Ўлчаш жараёнида чизғич цистернага шундай тарзда киритилиши керакки, унинг кўндаланг планкаси туйнук чеккаларида ётиб, цистернанинг бўйлама ўқига перпендикуляр туриши лозим. Чизғични тезда кўтариб, ҳўлланиш чизиғи аниқланади ва спиртнинг кам қўйилганлик баландлиги 1 мм аниқликда ўлчанади.

Спиртнинг ҳароратини ва концентрациясини аниқлаш норматив ҳужжатларга мувофиқ цистернанинг учта қатламидан олинган намунада амалга оширилади.

Ўлчаш якунлангандан сўнг туйнук қопқоғи тагига резина таглик ётқизилади, зич қилиб ёпилади, сим бурагичлар ўрнатилади, қулф осилади ва пломбланади.

91. Цистерна тўлдирилгандан сўнг етказиб берувчи ташкилот томонидан темир йўл юк хати ёки товар транспорт юк хатига спиртнинг нави, концентрацияси, ҳарорати ва кам қўйилганлик баландлиги қайд этилади.

92. Цистернани тўлдиришда мерниклардан ўтказиш йўли билан аниқланган спирт миқдори Юклар жўнатиш ва қабул қилиш тўғрисида далолатномага (Z-6-сон шакл) қайд этилади. Ушбу далолатнома, мувофиқлик сертификати ва гигиена сертификати юк хатига илова қилинади.

93. Спиртни бериб юбориш битта резервуардан амалга оширилади. Битта резервуар бўшатилмагунча кейинги резервуардан спиртни бериб юбориш ман этилади.

94. Резервуар бўшатиладиганидан сўнг, хавфсизлик техникаси, ёнғинга қарши қоидалар ва санитария талабларига риоя қилган ҳолда, уни синчковлик билан спирт қолдиқларидан тозалаш ишлари ўтказилади. Тозаланган резервуарларнинг барча тўйнуқлари, задвижкалари ёпилади ва пломбланади.

95. Спиртни бериб юбориш операциялари якунланганидан сўнг сақлашнинг якуний натижаси чиқарилади, ҳар бир резервуар учун мазкур Йўриқноманинг 10-иловасига мувофиқ табиий йўқотишлар ҳисобланади.

Ушбу ҳисобларга асосланиб, ҳар бир резервуар учун тозалашнинг назорат далолатномаси тузилади. Сақлаш мобайнидаги табиий йўқотишларни ҳисобдан чиқариш сақлаш участкасидаги барча резервуарлар бўшатилиб, жамловчи тозалаш далолатномаси тузилганда амалда камомад келиб чиққан тақдирда амалга оширилади.

96. Спирт камомати жамловчи тозалаш далолатномаси тасдиқлангандан кейин омбор ҳисоби-китобидаги ҳар бир резервуарнинг шахсий ҳисобварағидан ҳисобдан чиқарилади.

Жамловчи тозалаш далолатномаси тузилгунга қадар резервуарни қайта тўлдириш ҳолларида спирт камомати омбор-ҳисоби китобидаги ушбу резервуарнинг шахсий ҳисобварағида ҳисобда туради. Спиртнинг табиий йўқотишларини ҳисоблаш бўйича мисол мазкур Йўриқноманинг 11-иловасида келтирилган.

97. Спиртни юклар беришда мерниклардан цистерналарга қўйишдаги йўқотишлар етказиб берувчи ташкилот ҳисобига ёзилади.

Кўрсатилган йўқотишлар спиртни юклар бериш ва қабул қилиш жараёнларида ҳисобдан чиқарилади, тозалаш далолатномаси тузилганда табиий йўқотиш нормалари бўйича йўқотишлар ҳисобга олинмайди. Табиий йўқотиш ҳисоб-китоби натижалари Юклар жўнатиш ва қабул қилиш тўғрисидаги далолатномага (Z-6-сон шакл) қайд этилади.

IX боб. Спирт сифатини текшириш ва намуналар олиш

98. Спирт сифатини текшириш унинг физик-кимёвий кўрсаткичларини норматив ҳужжатлар талабларига мувофиқлигини аниқлаш йўли билан амалга оширилади.

99. Қабул қилишда спиртни цистернадан тўкиб олишдан олдин норматив ҳужжатларга мувофиқ унинг органолептик кўрсаткичлари ва концентрацияси аниқланади.

100. Ташкилот лабораторияси томонидан спиртнинг сифат кўрсаткичлари резервуар тўлдирилгандан кейин, сақлаш вақтида йилига бир марта ва бериб юборишдан олдин норматив ҳужжатларга мувофиқ аниқланади. Намуналар мазкур Йўриқноманинг 62-бандига мувофиқ олинади.

101. Агар битта кўрсаткич бўйича синов натижалари қониқарсиз чиқса, намуналар сони икки баробар кўпайтирилган ҳолда қайта синовлар ўтказилади. Такрорий синовлар натижалари бутун партиёга татбиқ этилади.

102. Қабул қилиш вақтида етказиб берувчи ташкилотнинг қулфлари ва

туйнукдаги пломбалари бут, техник соз бўлган цистерна очилганда унинг устки, ўрта ва остки қаватларидан тенг миқдорда низоли ҳолат учун нуқталари намуналар олинади.

Намуналар ушбу спирт билан чайиб олинган тоза шиша идишга қўйилади ва яхшилаб аралаштирилади. Намуналарнинг умумий ҳажми 1,5 дм³ дан кам бўлмаслиги лозим.

Умумлашган намуна ушбу спирт билан чайиб олинган 0,5 дм³ ли 3 та қуруқ шиша идишларга қўйилади, полиэтилен пробка ёки пергамент қобидан қилинган қопқоқ билан зич ёпилади. Шишалардан биттаси синов учун лабораторияга юборилади, қолган иккитаси низоли ҳолат учун намуна ҳисобланади.

103. Лаборатория таҳлили натижасида цистернадаги спиртнинг ҳақиқий концентрацияси билан юк хатида ва Спиртни юклаб жўнатиш ва қабул қилиш тўғрисидаги далолатномасида (Z-6-сон шакл) кўрсатилган концентрация ўртасида тафовут аниқланса, шунингдек спиртнинг органолептик кўрсаткичлари норматив ҳужжат талабларига мос келмаса, ушбу цистернадан спирт тўкиб олинмайди ва етказиб берувчи ташкилотга қайтарилади.

Агар спиртнинг лабораторияда аниқлаган концентрацияси ва органолептик кўрсаткичлари норматив ҳужжат талабларига мос бўлса ҳамда юклаб жўнатиш ҳужжатларида кўрсатилган маълумотлар билан таққосланганда тафовутлар аниқланмаса, спирт резервуарга қўйилади.

104. Резервуарга спирт тўла қўйилгандан ва норматив ҳужжатда назарда тутилган сифат кўрсаткичлари аниқлангандан сўнг низоли ҳолат учун намуналар далолатнома бўйича лабораторияга сақлашга топширилади.

105. Носоз ёки қопқоқларидаги қулфлари ва пломбалари бузилган цистернанинг устки, ўрта ва остки қаватларидан учта намуна олинади. Ҳажми 0,5 дм³ бўлган намуна синов учун ташкилот лабораториясига жўнатилади. Ҳар бири 1 дм³ ҳажмли иккита намунадан биттаси транспорт ташкилоти вакили кўрсатмаси бўйича мустақил лабораторияга юборилади, бошқаси эса низоли ҳолат учун намуна сифатида қабул қилувчи ташкилотда сақланади.

106. Спиртни бериб юборишда транспорт ташкилоти ва қабул қилувчи ташкилот вакили иштирокида цистернанинг устки, ўрта ва остки қаватларидан учта намуна олинади, 0,5 дм³ ли миқдордаги спирт намунаси унинг концентрацияси ва органолептик кўрсаткичларини аниқлаш учун лабораторияга топширилади. 1 дм³ бўлган бошқа иккита намуна низоли ҳолат учун намуна ҳисобланади ва етказиб берувчи ташкилотда қабул қилувчи ташкилотдан Спиртни юклаб жўнатиш ва қабул қилиш тўғрисидаги далолатнома (Z-6-сон шакл) олингунга қадар сақланади.

107. Спиртни юклаб жўнатиш ва қабул қилиш тўғрисидаги далолатнома (Z-6-сон шакл) олингандан сўнг миқдор ва сифат бўйича эътирозлар бўлмаган тақдирда спирт намуналари 5 кунлик муддат ичида комиссия иштирокида резервуарга қўйилади.

Қабул қилувчи ташкилот томонидан транспорт ташкилотига ёки етказиб берувчи ташкилотга талабнома билдирилганда, намуналар уларни қайта

синаш учун талаб қилиб олингунга қадар ёки низо судда ҳал қилингунга қадар сақланади.

108. Сувсиз спирт миқдорини аниқлаш учун цистерна ёки резервуардан намуна олиш вақтида ҳар бир нуқтали намуна олинганда намуна олгичда ўлчанган ҳарорат қийматларининг ўртачаси қабул қилинади.

109. Низоли ҳолат учун намуна қуйилган ҳар бир шишанинг оғзи мато парчаси ёки целлофан билан ўралиши ва чизимча билан боғланиши керак. Чизимча учлари этикетка шнурланган ёғоч ёки картон биркада жойлашган пломба билан қотирилади ёки сургучли муҳр билан муҳрланади. Этикеткада қуйидагилар кўрсатилиши керак:

ишлаб чиқарувчи ташкилот номи;

спиртнинг номи ва хом ашё таркиби;

намуна олинган партиядagi спиртнинг миқдори («дал»да);

намуна олинган цистерна рақами;

партиядagi спиртнинг сифати ҳақидаги ҳужжат рақами ва юклаб жўнатиш далолатномаси рақами;

намуна олиш санаси;

намуна олган шахснинг фамилияси ва имзоси.

110. Цистернадан олинган низоли ҳолат учун намуналар мазкур Йўриқноманинг 14-иловасига мувофиқ Цистерналардан намуна олиш далолатномаси (Z-35-сон шакл) билан расмийлаштирилади.

111. Барча низоли ҳолат учун намуналар мазкур Йўриқноманинг 15-иловасига мувофиқ Низоли ҳолат учун намуналарни рўйхатга олиш китобига (Z-37-сон шакл) қайд этилади.

112. Спирт намуналарини лабораторияга бериш ва уларни сақлаш жойига қайтариш юк хатлари асосида сувсиз спирт миқдори бўйича амалга оширилади.

113. Цистерналардан олинган спирт намуналари бериб юбориладиган спирт миқдорига қўшилмайди ва етказиб берувчи ташкилотнинг ҳисобида қолади. Қабул қилишда спирт намуналари қабул қилинган спирт миқдорига қўшилади.

114. Низоли ҳолат учун намуналар мерниклар бўлимида лаборатория томонидан пломбаланган махсус жавонда сақланиши лозим.

115. Низоли ҳолат учун намуналарни сақлашдан чиқариб, резервуарга қўйиш мазкур Йўриқноманинг 16-иловасида келтирилган Низоли ҳолат учун намуналарни сақлашни бекор қилиш ҳақида далолатнома (Z-36-сон шакл) асосида амалга оширилади.

Таҳлиллар бажарилганидан сўнг қолган спирт қолдиқларини резервуарга қўйиш комиссия иштирокида бажарилади ва далолатнома билан расмийлаштирилади.

116. Сақлаш участкасидан спиртни олиб чиқиш қатъиян ман этилади, лабораторияда таҳлиллар ўтказиш учун тегишли ҳужжатларни расмийлаштирган ҳолда олиб чиқиш ҳоллари бундан мустасно.

117. Спиртни бериб юбориш белгиланган сақлаш муддати тугашига 6 ой қолганда амалга оширилади.

Х боб. Яқуний қоида

118. Мазкур Йўриқнома Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги, Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги, «Ўзвиносаноат-холдинг» Холдинг компанияси, «Ўзбекистон темир йўллари» давлат-акциядорлик темир йўл компанияси ҳамда Ўзбекистон автомобиль ва дарё транспорти агентлиги билан келишилган.

Соғлиқни сақлаш вазири

А. АЛИМОВ

2013 йил 21 октябрь

Ички ишлар вазири

Б. МАТЛЮБОВ

2013 йил 21 октябрь

*Ўзбекистон стандартлаштириш,
метрология ва сертификатлаштириш
агентлиги Бош директори*

А. КУРБАНОВ

2013 йил 21 октябрь

*«Ўзвиносаноат-холдинг»
Холдинг компанияси
Бошқаруви раиси*

Ш. РАХИМОВ

2013 йил 21 октябрь

*«Ўзбекистон темир йўллари»
давлат-акциядорлик
компанияси бошқаруви раиси*

А. РАМАТОВ

2013 йил 21 октябрь

*Ўзбекистон автомобиль ва дарё
транспорти агентлиги бошлиғи*

А. АБДУВАЛИЕВ

2013 йил 21 октябрь

Биринчи гуруҳга этил спиртини
етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва
бериб юбориш тартиби тўғрисидаги
йўриқномага
1-ИЛОВА

**Спиртни қабул қилиш, сақлаш ва бериб юборишда
спирт йўқотишларининг олдини олиш бўйича
ЧОРА-ТАДБИРЛАР**

Спирт йўқотилишига олиб келувчи ҳолатлар	Бартараф этиш усуллари
Қабул қилишда	
Пастки тўкиш ускуналарининг цистерналарга улаш жойларидан спиртининг сизиб оқиши.	Тўкиб олиш олдидан пастки тўкиш ускуналари ва цистерна патрубокнинг техник ҳолати пухта текширилади. Пастки тўкиш ускуналарини цистерналарга улаш қоидаларига риоя этилади. Пастки тўкиш ускуналари тагига мажбурий тарзда идишлар қўйилади.
Спиртнинг цистернадан тўлиқ бўлмаган ҳажмда куйилиши.	Спирт тўкиб бўлингандан сўнг шлангли газниқоб кийган ишчи цистерна ичига тушиб уни тозалаш ишларини амалга оширади.
Спиртнинг цистернага қуйилиш сатҳи баландлигини, ҳароратини, концентрациясини нотўғри аниқлаш.	Ушбу кўрсаткичларни аниқлашда стандарт асбоблардан, жумладан ҳарорат ўлчагичи, спирт ўлчагичи ва метрштоклардан фойдаланилади. Ўлчашлар айнан норматив ҳужжатда белгиланган аниқликда амалга оширилади.
Спирт миқдорини аниқлаш бўйича цистернада ўтказилган ўлчовлар ва спиртни мерникдан ўтказишда олинган натижалар ўртасида тафовут бўлиши.	Мерникларни тўлдириш ва улардан маҳсулотни тўкиш вақтида эътиборли бўлиш, мерникларнинг задвижкаларини маҳкам ёпиш ва очиш, маҳсулот тўлиқ тўкилишини назорат қилиш, спиртнинг мерниклардаги ҳароратини тўғри аниқлаш лозим. Ҳар бир цистерна бўшатиладигандан сўнг мерниклардан насосларгача бўлган қувурларда қолган спирт қолдиғини тозалаш мерникларига қуйиш ва ҳисобга олиш лозим.
Резервуарлардан спиртни тўкиб юбориш.	Ҳар бир резервуарга тўлдириш жадвали тузилади. Спиртни цистернадан резервуарга қуйишдан олдин ундаги маҳсулотнинг қуйилиш сатҳи баландлиги ўлчанади ва калибровка жадвалига мувофиқ мазкур резервуарга қўшимча равишда яна қанча миқдорда спирт қуйиш мумкинлиги аниқланади. Резервуарга спирт қуйишнинг тугалланишига алоҳида эътибор қаратилади.
Спиртни цистернадан тўкиб олиш вақтида айрим задвижкалар зич ёпилмаганлиги сабабли маҳсулотнинг бир қисми бошқа сиғимларга ўтиб кетиши ёки унинг тўкилишига йўл қўйиш.	Эксплуатация жараёнида сақлаш участкасидаги барча ишлатилмайдиган задвижкалар ёпиб қўйилади ва пломбланади. Спиртни тўкиб олишдан олдин сақлаш участкаси бошлиғи спиртнинг насослардан резервуарларгача бўлган йўли бўйлаб жойлашган барча задвижкаларни шахсан текширувдан ўтказиши лозим.

Спирт йўқотилишига олиб келувчи ҳолатлар	Бартараф этиш усуллари
Сақлашда (спиртнинг парланиши натижасида йўқотишларнинг юқорилиги)	
Резервуарларнинг герметик эмаслиги.	Резервуарни спирт куйишга тайёрлаш вақтида герметиклиги текширилади. Сақлаш даврида резервуар мановакуумметри кўрсаткичлари назорати амалга оширилади.
Нафас олиш ва эҳтиёт клапанларининг яхши созланмаганлиги.	Нафас олиш ва эҳтиёт клапанлари созланган бўлиши ва резервуар лойиҳасида назарда тутилган босим ва вакуумда ишлаб кетиши лозим. Эксплуатация давомида нафас олиш клапанларининг ликопчалари ўз жойларига зич ўрнатилганлиги, эҳтиёт клапанларининг гидрозадвижкадаги суюқлик сатҳи баландлиги ва унинг горизонталлиги доимий равишда назорат қилиниши лозим.
Резервуарларнинг тўлиқ тўлдирилмаганлиги.	Газ бўшлигини камайтириш мақсадида резервуарлар максимал рухсат этилган баландликкача тўлдирилиши лозим.
Резервуарлар ташқи юзасининг нурни қайтариш қобилиятининг пасайиши.	Резервуарлар ташқи юзаси бўёғини янгилаб туриш. Нурни қайтариш қобилиятини ошириш учун резервуарлар юзасини оқ рангга бўяш тавсия этилади.
Резервуардаги тешиklar, коррозия шикастланишлар, корпусдаги ёриқлардан спиртнинг оқиб кетиши.	Резервуарларнинг техник ҳолатини ва назорат трубкаларидан сизиб чиққан спирт мавжудлигини доимий равишда назорат қилиш.
Резервуарларнинг чўкиши ва ёриқларнинг пайдо бўлиши.	Резервуарлар чўкиш даражасини доимий назорат қилиш, белгиланган муддатларда резервуарлар туби чеккаларини тенглаштириш ишларини амалга ошириш.
Қувурлардаги ва очиш-ёпиш арматуралардаги фланецли бирикмалардан спиртнинг сизиб оқиши.	Бирикмалар болтларини зичлаб тортиш ва қистирмаларни алмаштириш йўли билан бартараф этилади.
Спиртнинг задвижкалар ва хлопушклар штурвалининг салникли зичламаларидан оқиши.	Салникли зичламалар даврий равишда тортиб турилади, қуриб қолган ва ёйилиб кетган салникли зичламалар янгисига алмаштирилади.
Ҳаво ҳароратининг кескин ўзгариши оқибатида резервуар, қувурлар, задвижкаларнинг шикастланиши.	Ҳароратнинг кескин ўзгариши даврида, айниқса қишқи мавсумда, сақлаш участкалари усқуналарининг техник ҳолати устидан назорат кучайтирилади. Юз бериш эҳтимоли бўлган аварияларни бартараф этиш учун ташкилотда махсус йўриқномалар ишлаб чиқилади. Уларда авария оқибатларини бартараф этиш тартиби, мулкларни ва асбоб-усқуналарни сақлаш жойлари кўрсатилади.
Бериб юборишда	
Цистерналарга спирт куйиш жараёнида зич бўлмаган бирикмалардан спиртнинг сизиб оқиши.	Куйиш шлангларини аниқ ва зич бириктириш, спиртни цистерналарга куйиш жараёнини доимий назорат қилиш ва оқиш ҳолатлари аниқланганда дарҳол уларни бартараф этиш чораларини кўриш лозим.
Цистерналарга очиқ оқим билан куйишда спиртнинг парланиш даражасининг юқорилиги.	Спиртни цистернага куйиш жараёнида куйиш шлангларининг учлари маҳсулот сатҳидан паст бўлган баландликда жойлаштирилади.
Куйиш шланглари цистернадан чиқарилгандан сўнг улардан спирт оқиши.	Шланглар цистернадан чиқарилгандан сўнг улардан оқиб тушадиган спиртни йиғиш учун металл станкаларга жойлаштирилади.

Спирт йўқотилишига олиб келувчи ҳолатлар	Бартараф этиш усуллари
Цистернани тўлдириш жараёнида спиртни ошириб қуйиш.	Цистернани тўлдиришни унинг ҳажми ва турига кўра олдиндан тайёрланган мерниклар ҳисобларига мувофиқ амалга ошириш лозим. Цистернани тўлдиришда унинг тўлиши устидан узлуксиз назорат ўрнатилади.
Цистерна етарли даражада герметизация қилинмаганда унга ошириб қуйиш натижасида спиртнинг йўли бўйлаб йўқотишларнинг кескин ошиши.	Цистерна оғиз қисмининг ички томонида қўйилган белгидан ошириб қуйишга йўл қўймаслик, цистерна туйнуклари маҳкам герметизация қилиниши лозим.

Биринчи гуруҳга этил спиртини етказиб
бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб
юбориш тартиби ва шартлари тўғрисидаги
йўриқномага
2-ИЛОВА

(Z-58-сон шакл)

Резервуарнинг спиртни қабул қилишга тайёрлиги тўғрисидаги ДАЛОЛАТНОМА

20__ йил «__» _____

Бош муҳандис _____ (раислигида), сақлаш участкаси
бошлиғи _____ лаборатория мудирини _____
таркибидаги комиссия _____ сонли резервуар ва унга уланган қувурларнинг
спиртни қабул қилишга тайёрлиги устидан текшириш ўтказиб қўйидагилар-
ни аниқлади:

1. Резервуар деворлари ва ости тозаланган, санитар ҳолати:

2. Резервуар ва маҳсулот қувурларининг техник ҳолати:

(резервуар ва асосий конструктив тармоқлар: томи, туби, резервуар асоси,

пастки резервуар ускунаси, корпуснинг резервуар билан бириқиши

пайвандланиш жойи ва бошқалар)

Резервуар ускуналарининг техник ҳолати

1. _____ механик ҳаво кириш клапани ўрнатилиши тўғрилиги текши-
рилди, синов вақтида _____ мм сув. сатҳи босимида ва _____ мм сув.
сатҳи вакуумида ишлади.

2. _____ гидравлик химоя клапани даража бўйича ўрнатилиши текши-
рилди, _____ миқдорда _____ (суюқлик номи) қўйилди, синов вақтида
_____ мм сув. ст. босимида ва _____ мм сув. ст. вакуумида ишлади.

3. Резервуар ускуналари (барча ускуналар уларни текшириш натижа-
лари кўрсатилган ҳолда санаб ўтилади).

4. Ерлатиш ускуналари текширилди, 20__ йил «__» _____ даги да-
лолатномага қаралсин.

Комиссия хулосаси: Резервуар _____ ва унга уланган қувурлар:

Комиссия аъзолари: _____

(Ф.И.О., имзо)

Биринчи гуруҳга этил спиртини етказиб
 бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб
 юбориш тартиби ва шартлари тўғрисидаги
 йўриқномага
 3-ИЛОВА

(Z-30-сон шакл)

**Резервуарлар ва маҳсулот қувурларининг техник ҳолатини ҳисобга олиш
 Ж У Р Н А Л И**

Т/р	Текшириш санаси	Резервуар ва маҳсулот қувурлари рақами	Текшириш натижалари ва уларни бартараф этиш бўйича тақлифлар	Текшириш ўтказган шахснинг Ф.И.О., лавозими, имзоси	Носозликни бартараф этиш учун қўрилган чоралар ва бартараф этилган сана. Масъул шахс имзоси

Биринчи гуруҳга этил спиртини етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартиби ва шартлари тўғрисидаги йўриқномага
4-ИЛОВА

«ТАСДИҚЛАЙМАН»

Ташкилот раҳбари «_____»

**Цистерналар турига мувофиқ уларга (улардан) спиртни қуйиш (тўкиб олиш)
ҲИСОБИ**

(қабул қилиш ва бериб юборишда)

Цистерна тури	Мерниклар рақами ва уларнинг ҳажми						Умумий ҳажм дкл.да	Цистерна сигими

Сақлаш участкаси бошлиғи: _____
(Ф.И.О., имзо)

Биринчи гуруҳга этил спиртини етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартиби ва шартлари тўғрисидаги йўриқномага
5-ИЛОВА

(Z-59-сон шакл)

Спирт ўлчовининг ҳисоби ЖУРНАЛИ

(етказиб берувчи/қабул қилувчи ташкилот номи)

20__ йил «___» _____ даги _____-сон далолатнома, 20__ йил «___» _____ даги _____-сон юк хати асосида _____ рақамли цистерна _____ спирти _____ навли
Цистерна тури _____ қалпоқ баландлиги _____ см, қуйилмаган _____ см
_____ -сонли резервуар дан/га қуйилган/тўкиб олинган спирт _____ ўлчови ўтказилди.

Т/р	Мерник рақами	Ўлчанган декалитрлар миқдори	Мерникдаги спирт ҳарорати, °С	Мерник ҳажми кенгайишига тузатиш	Спиртнинг мерникдаги ҳақиқий ҳажми
Жами					

Тузатишдан кейинги спиртнинг ҳажми _____ дкл.
Цистернадан танланган ўртача намуна, миқдорда _____ л.

Таҳлиллар натижаси

1. Спирт ўлчагич ботиши _____ бўлинишга.
2. Стакандаги спирт ҳарорати _____ °С.
3. Концентрация _____ фоиз.
4. Мерникдаги спиртнинг ўртача ҳарорати _____ °С.
5. Кўпайтирувчи _____.
7. Сувсиз спирт (дкл х кўпайтирувчи) _____ дал.

Сақлаш участкаси бошлиғи (ўринбосари) _____ (имзо)
Лаборатория мудири (техник-лаборант) _____ (имзо)

Изоҳ: Спирт ўлчови ҳисоби журнали ҳар бир цистерна бўйича спиртни қабул қилиш ва бериб юборишда моддий-жавобгар шахс томонидан юрити-

лади. Журналга спиртнинг мерникдан ўтказилгандаги ҳажми ва ҳарорати ўша заҳоти ёзилади. Охирги ўлчовдан сўнг спиртнинг умумий миқдори (дкл) ҳисобланади, мерникларнинг ўртача ҳарорати чиқарилади ва сувсиз спирт миқдори чиқарилади (дал). Спиртни бериб юбориш ва қабул қилиш бўйича қилинган ҳар бир операция имзолар билан тасдиқланади. Журналдаги маълумотларнинг тўғрилиги бўйича даврий солиштирув бухгалтерия томонидан олиб борилади.

Биринчи гуруҳга этил спиртини
етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва
бериб юбориш тартиби ва шартлари
тўғрисидаги йўриқномага
6-ИЛОВА

**Спирт ҳажмини ўлчашда 1-синф металл мерникларнинг
ҳажмий кенгайишига
ТУЗАТИШЛАР**

(мерникнинг белгиланган номинал сизими бўйича аниқланган
спирт ҳажмига нисбатан фоизда)

Мерникдаги спирт ҳарорати, °С	Мерник ҳажми кенгайишига тузатишлар	Мерникдаги спирт ҳарорати, °С	Мерник ҳажми кенгайишига тузатишлар	Мерникдаги спирт ҳарорати, °С	Мерник ҳажми кенгайишига тузатишлар
32	+ 0,044	10	- 0,036	- 11	- 0,114
31	+ 0,040	9	- 0,040	- 12	- 0,118
30	+ 0,037	8	- 0,044	- 13	- 0,122
29	+ 0,032	7	- 0,047	- 14	- 0,125
28	+ 0,029	6	- 0,051	- 15	- 0,119
27	+ 0,025	5	- 0,055	- 16	- 0,133
26	+ 0,022	4	- 0,059	- 17	- 0,137
25	+ 0,018	3	- 0,063	- 18	- 0,141
24	+ 0,014	2	- 0,067	- 19	- 0,144
23	+ 0,011	1	- 0,071	- 20	- 0,148
22	+ 0,007	0	- 0,074	- 21	- 0,151
21	+ 0,004	- 1	- 0,078	- 22	- 0,155
20	+ 0,000	- 2	- 0,081	- 23	- 0,159
19	- 0,004	- 3	- 0,085	- 24	- 0,163
18	- 0,007	- 4	- 0,088	- 25	- 0,166
17	- 0,011	- 5	- 0,092	- 26	- 0,169
16	- 0,014	- 6	- 0,096	- 27	- 0,173
15	- 0,018	- 7	- 0,099	- 28	- 0,177
14	- 0,022	- 8	- 0,103	- 29	- 0,181
13	- 0,025	- 9	- 0,107	- 30	- 0,185
12	- 0,029	- 10	- 0,111		
11	- 0,032				

Мисол: спирт ҳажми 2500 дал бўлганда, мерникдаги 13 °С ва 25 °С ҳароратдаги ҳақиқий спирт ҳажми қуйидагича бўлади:

$$\frac{2500 \times 0,025}{100} = 0,625 \text{ дал } 2500 - 0,625 = 2499,375 \text{ дал об.}$$

$$\frac{2500 \times 0,018}{100} = 0,45 \text{ дал } 2500 + 0,45 = 2500,45 \text{ дал об.}$$

Спирт мисдан ишланган мерниклардан ўтказилганда, тузатишлар бир ярим баробарга кўпаяди.

Биринчи гуруҳга этил спиртини
етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва
бериб юбориш тартиби ва шартлари
тўғрисидаги йўриқномага
7-ИЛОВА

**Спиртнинг концентрацияси ва ўртача ҳарорати
асосида сув-спирт эритмаларида спирт миқдорини
аниқлаш бўйича мисол**

Ҳар бир мерникдаги спирт ҳажми ва ҳарорати ишчи журналида қайд этилгандан сўнг ҳар бир мерникдаги спиртнинг ҳажми металл мерникнинг ҳажмий кенгайишига киритиладиган тузатишини ҳисобга олган ҳолда ҳисобланади.

Мерникдаги спирт ҳарорати -4°C ва киритиладиган тузатиш 0,088 бўлганда, паспорти бўйича 1000 дал сивимга эга бўлган мерникдаги ҳақиқий спирт ҳажми қуйидагича бўлади:

$$1000 - \frac{1000 \times 0,088}{100} = 999,12 \text{ дкл}$$

Барча мерниклардаги спиртнинг ҳақиқий ҳажми ва тузатишлар Спирт ўлчовининг ҳисоби журналига (Z-59-сон шакл) қайд қилинади.

Спиртнинг концентрацияси аниқланади. Масалан, стакандаги спирт намунасининг ҳарорати $26,0^{\circ}\text{C}$ бўлганда, ўлчагич 97,5 бўлинмага чўқади. Ушбу маълумот асосида сув-спирт эритмаларида спирт миқдорини аниқлаш жадвалларининг («Сув-спирт эритмаларида спирт миқдорини аниқлаш жадваллари», Москва, 1979 йил нашридан фойдаланиш тавсия этилади) 4-жадвали асосида спирт концентрацияси аниқланади. Келтирилган мисол учун у 96,3 фоизни ташкил қилади.

Цистернадаги сувсиз спирт ҳажмини аниқлаш учун мерникдаги спирт ҳарорати -4°C ва концентрацияси 96,3 фоиз бўлганда сув-спирт эритмаларида спирт миқдорини аниқлашнинг 5-жадвали бўйича кўпайтирувчи аниқланади.

Жадвалда кўпайтирувчилар фақат бутун фоизлардаги концентрациялар

46 (598)-сон**— 73 —****613-модда**

учун келтирилганлиги сабабли, 96,3 фоиз қиймат учун кўпайтирувчини аниқлашда интерполяция ёрдамида 0,3 фоиз учун қиймат аниқланади. Бунинг учун 97,0 ва 96,0 фоизлар учун кўпайтирувчилар олинади. Улар мос равишда 0,9946 ва 0,9842 га тенг.

Кўпайтирувчиларнинг фарқи аниқланади:

$$0,9946 - 0,9842 = 0,0104$$

0,3 фоиз учун тузатиш қуйидагини ташкил этади:

$$0,0104 \times 0,3 = 0,00312$$

Шундай қилиб 96,3 фоиз концентрация учун кўпайтирувчи қуйидагига тенг:

$$0,9842 + 0,0031 = 0,9873$$

Цистернадаги сувсиз спирт миқдорини аниқлаш кўпайтирувчини мерниклардаги спиртнинг амалдаги ҳажмига кўпайтириш орқали ҳисобланади:

$$7000 \text{ дкл} \times 0,9873 = 6911,1 \text{ дкл}$$

Моддий жавобгар шахслар томонидан транспортда ташиш ва мерникларгача етказишдаги табиий йўқотишлар (мазкур Йўриқноманинг 10-илова-сида келтирилган Спиртнинг табиий йўқотиш нормалари асосида) ҳисобланади. Спиртни мерникдан цистернага қуйиш билан боғлиқ йўқотишлар етказиб берувчи ташкилот ҳисобига ёзилади.

Спирт 7000 дал сифимли 62-тоифадаги цистернага насос орқали октябрь — март ойларида қуйилганда Спиртнинг табиий йўқотиш нормалари 4-бандига кўра норма 0,04 фоизга га тенг. Бунда умумий йўқотиш қуйидагини ташкил қилади:

$$7000 \times 0,04 \% = 2,80 \text{ дал}$$

Транспортда ташиш ва цистернадан мерникка қуйишдаги йўқотишлар қабул қилувчи ташкилот ҳисобига ёзилади ва қуйидаги тартибда ҳисобланади: 62-тоифадаги цистерна 10 кун мобайнида йўлда бўлди, Спиртнинг табиий йўқотиш нормалари 9-бандига мувофиқ табиий йўқотиш қуйидагини ташкил қилади:

$$0,30 \text{ дал} \times 10 \text{ кун} = 3,0 \text{ дал}$$

Ушбу цистернадан насос орқали мерникка қуйиш жараёнидаги табиий йўқотиш Спиртнинг табиий йўқотиш нормалари 5-бандига мувофиқ қуйидагини ташкил қилади:

613-модда

— 74 —

46 (598)-сон

$$7000 \times 0,07 \% = 4,9 \text{ дал}$$

Аниқланган йўқотишлар тўғрисидаги маълумотлар Z-59-сон шаклдаги журналга ва Z-6-сон шаклдаги далолатномага қайд қилинади.

Биринчи гуруҳга этил спиртини етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартиби ва шартлари тўғрисидаги йўриқномага
8-ИЛОВА

(Z-25-сон шакл)

46 (598)-сон

**Маҳсулотлар мавжудлиги, ҳаракати ва ўлчовлари
К И Т О Б И**

« _____ » ташкилоти

Резервуар рақами _____, юкланиш нормаси _____ (дал), 20 °C даги зичлиги (концентрацияси)

Рухсат этилган қуйилиш баландлиги _____ мм, тубнинг нотекислиги ва қиялигига тузатиш _____ (дал)

Сана	Ҳужжат рақами	Кимдан қабул қилинди ёки кимга бериб юборилди	Ҳужжатлар бўйича			Ўлчаш бўйича					Жараёни амалга оширган сақлаш участкаси бошлиғи (ўринбосари) имзоси
			қирим	чиқим	қолдиқ	қуйилиш баландлиги, мм	ўлчаш пайтидаги ҳарорат С	Резервуарда маҳсулот миқдори, тузатишларни ҳисобга олган ҳолда	органиқчаллик	камомад	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

— 75 —

613-модда

Биринчи гуруҳга этил спиртини
етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва
бериб юбориш тартиби ва шартлари
тўғрисидаги йўриқномага
9-ИЛОВА

Резервуардаги спирт миқдорини аниқлаш бўйича мисол

Резервуардаги спиртнинг ўртача ҳарорати -20°C , лабораторияда таҳлил учун олинган спирт намунасининг стакандаги ҳарорати $-12,5^{\circ}\text{C}$ бўлганда, спирт ўлчагич 87,2 бўлинмага чўқади.

Сув-спирт эритмаларида спирт концентрациясини аниқлашнинг 4-жадвалида («Сув-спирт эритмаларида спирт миқдорини аниқлаш жадваллари», Москва, 1979 йил нашридан фойдаланиш тавсия этилади) 87,2 фоиз устуни ва $-12,5^{\circ}\text{C}$ сатри кесишмасидаги қиймат, яъни эритмадаги спиртнинг концентрацияси $-96,0$ (фоиз) аниқланади.

Сув-спирт эритмаларида спирт концентрациясини аниқлашнинг 5-жадвали бўйича спиртнинг 96,0 фоиз концентрацияси устуни ва -20°C ҳарорат сатри кесишмасидан кўпайтирувчи — 0,9999 топилади.

Спирт резервуарга 11500 мм сатҳда қуйилган. Ўлчов тасмасининг узунлигига мазкур Йўриқноманинг 12-иловасига мувофиқ унинг ҳарорати билан боғлиқ тузатиш киритилади, яъни, спиртнинг ҳарорати -20°C бўлганда, тасма узунлигининг ҳар бир метрига — 0,48 мм тузатиш киритилиши керак. Бунда маҳсулот қуйилишининг ҳақиқий баландлиги қуйидаги формула бўйича ҳисобланади:

$$11500 - (11,5 \times 0,48) = 11494,5 \text{ мм}$$

Калибровка жадвалга кўра, ушбу қуйилиш баландлигига 327077 декалитрга тенг ҳажм тўғри келади. Резервуар ҳажми корпус ҳароратининг ўзгаришига боғлиқ ҳолда ўзгариши сабабли мазкур Йўриқноманинг 13-иловасига асосан тузатишлар киритилади, яъни ҳарорат -20°C бўлганда мазкур Йўриқноманинг 13-иловасида келтирилган жадвалга мувофиқ тузатиш коэффициенти 0,99856 га тенг. Бунда резервуардаги спиртнинг ҳақиқий ҳажми қуйидагини ташкил қилади:

$$327077 \times 0,99856 = 326606,1 \text{ дкл}$$

Ўлчов бўйича резервуардаги сувсиз спиртнинг умумий миқдори (дал) спиртнинг ҳақиқий ҳажмини кўпайтирувчига кўпайтириш орқали аниқланади:

$$326606,1 \text{ дал} \times 0,9999 = 326573,35 \text{ дал}$$

Биринчи гуруҳга этил спиртини
етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва
бериб юбориш тартиби ва шартлари
тўғрисидаги йўриқномага
10-ИЛОВА

Спиртнинг табиий йўқотиш НОРМАЛАРИ

Жараён номи, ўлчов бирлиги	Октябрь — Март	Апрель — Сентябрь
Участка ичидаги жараёнлар		
1. Стационар цистерналарда сақлашда (1 м ² да спиртнинг юза қисмида буг ҳолатида йўқотиши ҳар бир тўлиқ ой учун сувсиз спирт, декалитрда):		
ёпиқ сақлаш участкасида	0,009	0,027
очиқ сақлаш участкасида	0,0171	0,0684
2. Пўлат бочкаларда сақлашда (ҳар бир тўлиқ ой учун сақланадиган спирт миқдорига фоизда. Ҳар бир суткадаги йўқотиш ойлик норманинг 1/30 миқдоридан ҳисобланади)	0,10	0,12
3. Ташкилотда бир марталик кўчиришда кўчирилган сувсиз спиртга фоизда:		
насос орқали қуйилганда	0,025	0,035
ўз оқими билан қуйилганда	0,015	0,025
Ташиш жараёнлари		
4. Темир йўл цистернасига ва автоцистернага мерникдан қуйганда (сувсиз спиртнинг миқдорига фоизда):		
насос орқали	0,04	0,07
ўз оқими билан	0,03	0,05
5. Қуйиб олганда (қуйиб олинадиган сувсиз спиртнинг миқдорига фоизда):		
темир йўл цистернасида мерник ёки резервуарга:		
насос орқали	0,07	0,11
сифон орқали	0,05	0,07
автоцистерналардан темир йўл цистерналарига:		
насос орқали	0,04	0,07
сифон орқали	0,03	0,05
6. Мерникдан пўлат бочкаларни тўлдирганда, пўлат бочкалардан мерникка, цистерна ёки резервуарга қуйганда (қуйиб олинадиган сувсиз спиртнинг миқдорига фоизда)	0,09	0,10
7. Темир йўл цистернасида ташишда темир йўл цистернасида бошқа издаги темир йўл цистернасига қуйишда, шунингдек авария ҳолатида бир темир йўл цистернасида бошқасига ёки идишга қуйишда (ўтказиладиган сувсиз спиртнинг миқдорига фоизда)	0,07	0,11
8. Автоцистерналарда ташишда (сувсиз спиртнинг миқдорига фоизда)		
0,5 дан 50 км гача бўлган масофада	0,03	0,04

Жараён номи, ўлчов бирлиги	Октябрь — Март	Апрель — Сентябрь
50 км дан юқори масофада	0,0007 кўп эмас, ҳар бир ҳақиқатда босиб ўтилган километрга, лекин 0,07 дан кўп эмас	0,0007 кўп эмас ҳар бир ҳақиқатда босиб ўтилган километрга, лекин 0,08 дан кўп эмас
9. Темир йўл цистерналарида ташишда спиртнинг темир йўл цистерналарида ҳар бир суткада туриши учун (спиртнинг цистернага/дан қуйиш/тўқиш куни 1 сутка деб ҳисобланади) сувсиз спирт декалитрда: юк кўтариши 20 тн бўлган юк кўтариши 50 тн бўлган юк кўтариши 60 тн бўлган (тури 25, 53 ва 62)	0,135 0,27 0,30	0,175 0,31 0,32
10. Темир йўл ва автотранспорт воситаси орқали пўлат бочкаларда ташишда (ҳар бир суткада сувсиз спирт миқдориға фоизда)	0,01 Ташишдаги тўлиқ даврдан 0,10 дан кўп эмас	0,015 Ташишдаги тўлиқ даврдан 0,15 дан кўп эмас

Изоҳ:

1. Спирт шикастланган цистернада ёки пломбаси бузилган ҳолатда етиб келганда йўқотиш нормаларининг 9-банди асосида йўл қўйилган табиий йўқотиш ҳисоблаб чиқилади.

2. Спиртни қабул қилишда спирт миқдори мерникдан ўтказиш орқали аниқланади. Бунда, жўнатилган ва қабул қилинган спирт ўртасидаги фарқ ташишдаги табиий йўқотиш нормаси ва спиртни цистерналардан қуйиб олиш вақтидаги табиий йўқотиш нормасидан ошмаса, сувсиз спирт миқдори тўла ҳажмда етказилган деб ҳисобланади.

3. Йўқотиш нормалари рухсат этилган даражанинг юқори кўрсаткичи ҳисобланиб, фақатгина спиртнинг амалда камомати мавжудлигида қўлланилади. Йўқотиш нормалари асосида амалдаги йўқотишларни аниқламай туриб спиртни ҳисобдан чиқаришга йўл қўйилмайди.

Биринчи гуруҳга этил спиртини
етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва
бериб юбориш тартиби ва шартлари
тўғрисидаги йўриқномага
11-ИЛОВА

Спиртнинг табиий йўқотишларини ҳисоблаш бўйича мисол

Ер усти резервуарида 315000 дал спирт 10 йил сақланган, буғланиш сатҳи юзаси 283 м² ни ташкил этади.

Спиртни мерникдан насос ёрдамида резервуарга қуйиш вақтидаги таби-

ий йўқотишларини ҳисоблашда, мазкур Йўриқноманинг 10-иловасида келтирилган жадвалнинг 3-бандига мувофиқ кўчирилган спирт миқдорининг 0,025 фоизга тенг бўлган табиий йўқотиш нормаси олинади ва мазкур жаънда йўқотишлар қуйидагини ташкил этади:

$$315000 \times 0,025\% = 78,75 \text{ дал}$$

Спирт буғланиш сатҳи 283 м² бўлган очик резервуарда 10 йил сақланган, улардан: октябрдан мартгача 62 ой ва апрелдан сентябргача 58 ой.

Бунда: табиий йўқотишлар қуйидагини ташкил этади:

ёз мавсумида (апрель — сентябрь) сақланганида:

$$0,0684 \text{ дал/м}^2 \times 283 \text{ м}^2 \times 58 \text{ ой} = 1122,72 \text{ дал}$$

киш мавсумида (октябрь — март) сақланганда:

$$0,0171 \text{ дал/ м}^2 \times 283 \text{ м}^2 \times 62 \text{ ой} = 300,04 \text{ дал}$$

Спиртни бериб юборишдаги табиий йўқотишлар уни резервуардан оралик идишига қуйиш ва ундан ўз оқими билан мерникка қуйиш йўқотишларидан иборат.

Ушбу йўқотишлар мазкур Йўриқноманинг 10-иловасида келтирилган жадвалнинг 3-бандига мувофиқ, спиртни ёз мавсумида насос ёрдамида резервуардан оралик идишига қуйишда спиртнинг табиий йўқотиш нормаси 0,035 фоиз, спиртни ўз оқими билан оралик идишидан мерникка қуйишда эса 0,025 фоизни ташкил қилади.

Бунда, спиртни резервуардан мерникларга қуйишдаги йўқотишлар қуйидагини ташкил этади:

$$315000 : 100 \times (0,035\% + 0,025\%) = 189,00 \text{ дал}$$

Резервуарни тозалашдан сўнг ҳисобдан чиқарилиши мумкин бўлган спиртнинг энг катта миқдори қабул қилиш, сақлаш ва бериб юборишдаги йўқотишлар йиғиндисига тенг бўлади:

$$78,75 + 1122,72 + 300,04 + 189,00 = 1690,51 \text{ дал.}$$

Биринчи гуруҳга этил спиртини
етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва
бериб юбориш тартиби ва шартлари
тўғрисидаги йўриқномага
12-ИЛОВА

**Пўлат ўлчов тасмаси узунлигига
ТУЗАТИШЛАР**

Тасма ҳарорати, °С	Тасма узунлигининг ҳар метрига тузатиш, мм
+ 30	+ 0,12
+ 25	+ 0,06
+ 20	0,00
+ 15	– 0,06
+ 10	– 0,12
+ 5	– 0,18
0	– 0,24
– 5	– 0,30
– 10	– 0,36
– 15	– 0,42
– 20	– 0,48
– 25	– 0,54
– 30	– 0,60

Биринчи гуруҳга этил спиртини
етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва
бериб юбориш тартиби ва шартлари
тўғрисидаги йўриқномага
13-ИЛОВА

**Резервуар корпуси ҳароратидан келиб чиқадиган тузатиш
КОЭФФИЦИЕНТИ**

Корпус ҳарорати °С	Тузатиш коэффициенти	Корпус ҳарорати °С	Тузатиш коэффициенти	Корпус ҳарорати °С	Тузатиш коэффициенти
-30	0,998200	-9	0,998956	11	0,999676
-29	0,998236	-8	0,998992	12	0,999712
-28	0,998272	-7	0,999028	13	0,999748
-27	0,998308	-6	0,999064	14	0,999784
-26	0,998344	-5	0,999100	15	0,999820
-25	0,998380	-4	0,999136	16	0,999856
-24	0,998416	-3	0,999172	17	0,999892
-23	0,998452	-2	0,999208	18	0,999928
-22	0,998488	-1	0,999244	19	0,999964
-21	0,998524	0	0,999280	20	1,000000
-20	0,998560	1	0,999316	21	1,000036
-19	0,998596	2	0,999352	22	1,000072
-18	0,998632	3	0,999388	23	1,000108
-17	0,998668	4	0,999424	24	1,000144
-16	0,998704	5	0,999460	25	1,000180
-15	0,998740	6	0,999496	26	1,000216
-14	0,998776	7	0,999532	27	1,000252
-13	0,998812	8	0,999568	28	1,000288
-12	0,998848	9	0,999604	29	1,000324
-11	0,998884	10	0,999640	30	1,000360
-10	0,998920	—	—	—	—

Биринчи гуруҳга этил спиртини
етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва
бериб юбориш тартиби ва шартлари
тўғрисидаги йўриқномага
14-ИЛОВА

(Z-35-сон шакл)

**Цистерналардан намуна олиш
ДАЛОЛАТНОМАСИ**

20 ____ йил «____» _____

_____ ташкилоти

Биз, қуйида имзо қўювчилар, _____
ташкилотига _____ ташкилотидан
_____ станциядан _____ станцияга
20 ____ йил «____» _____ да _____-сонли юк хати билан келти-
рилган, ҳажми _____ дал бўлган, _____-сонли цистернадан _____

(махсулот номи)

_____ Oz DSt, ГОСТ га мувофиқ _____ л микдорда
ўртача намуна олинди, _____ тоза ва қурук

(шиша идишлар сони ва ҳажми)

шиша идишларига қуйилди, ташкилот лабораториясининг Низоли ҳолат учун
намуналарни рўйхатга олиш китобига _____ рақами остида қайд
этилди.

Намуна солинган шиша идишлар _____ тиқин билан зич ёпилди,
(қандай тиқин)

шиша идишларга этикетка ёпиштирилди, тиқинлар _____ би-
лан _____ ўралган ва _____
(нима билан ўралгани кўрсатилсин)

ташкилоти муҳри билан муҳрланган, низоли ҳолат учун таҳлил ўтказиш учун,
_____ лабораторияга сақлаш учун топширилган.

Намунани олдилар ва муҳрладилар:

_____
(Ф.И.О., лавозими, имзоси)

Имзо: _____

Биринчи гуруҳга этил спиртини
етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва
бериб юбориш тартиби ва шартлари
тўғрисидаги йўриқномага
15-ИЛОВА

(Z-37-сонли шакл)

**Низоли ҳолат учун намуналарни рўйхатга олиш
КИТОБИ**

Намуна рақами	Намуна олиш санаси	Намуна олиш далолатномаси рақами	Спирт нави	Намуна сони	Намуна миқдори	Цистерна рақами	Таҳлил учун мустақил лабораторияга берилган	Сақлаш участкасига қайтарилган спирт миқдори	Сақлашни бекор қилиш далолатномаси санаси ва рақами
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Биринчи гуруҳга этил спиртини
етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва
бериб юбориш тартиби ва шартлари
тўғрисидаги йўриқномага
16-ИЛОВА

(Z-36-сонли шакл)

«ТАСДИҚЛАЙМАН»

Ташкилот раҳбари «_____»

20 ____ йил «____» _____

**Низоли ҳолат учун намуналарни
сақлашни бекор қилиш ҳақида
ДАЛОЛАТНОМА**

20 ____ йил «____» _____

Биз, қуйида имзо қўювчилар: бош муҳандис _____
лаборатория мудири _____ ва сақлаш
участкаси бошлиғи _____ 20 ____ йил «____» _____
қуйидаги низоли ҳолат учун намуналарни _____

(маҳсулот номи)

сақлаш бекор қилингани ҳақида ушбу далолатномани туздик.

_____ рақамли сақлаш бекор қилинган
(намуналар)

(қандай сабабга кўра)

жами резервуарга қуйилган _____ дал

Бош муҳандис _____
(Ф.И.О., имзо)

Лаборатория мудири _____
(Ф.И.О., имзо)

Сақлаш участкаси бошлиғи _____
(Ф.И.О., имзо)